

Qubit.hu

2025.09.17.

https://qubit.hu/2025/09/27/pokhalo-univerzum-rovaroveny-kimerak-es-oxigentermelo-cianobakteriumok-a-hold-utcaban?utm_source=Facebook&utm_medium=Qubit&fbclid=IwY2xjawNEy-pleHRuA2FlbQIxMQABHpznBOmrpC3JhIb-0d6C5NYi8rk606AO8ABcNPS-QVmf5BXYJFAgqz0wwF19_aem_o5n7jwJgGoQowKYG9Bfgdw

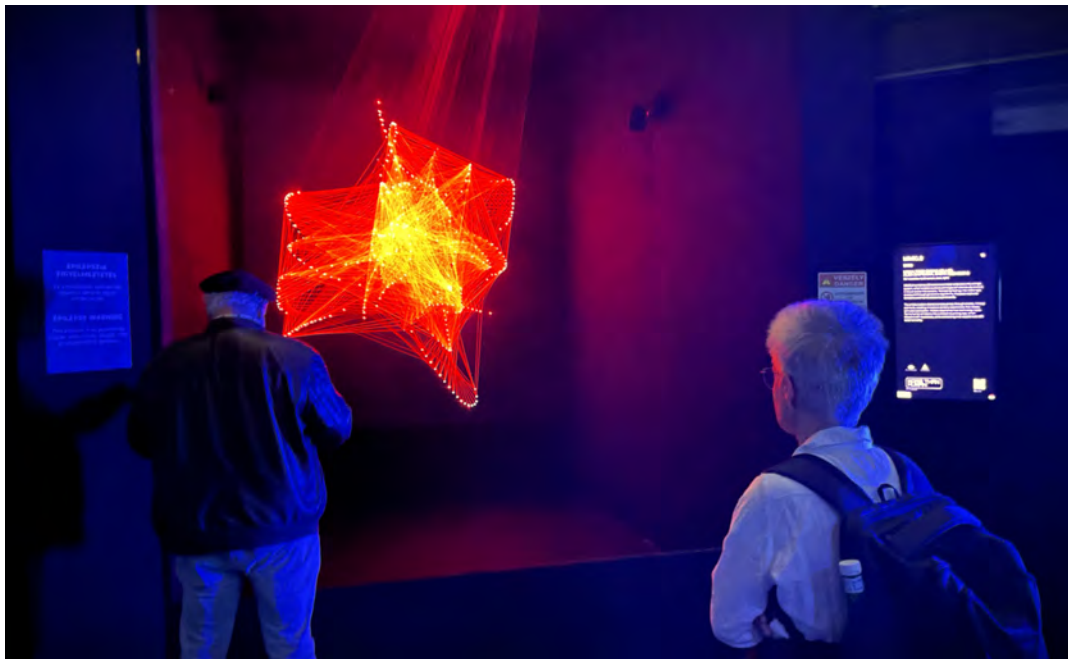
Pókháló-univerzum, rovar–növény kimerák és oxigéntermelő cianobaktériumok a Hold utcában

[Vajna Tamás](#)

[TUDOMÁNY](#)

A [More Than Human](#) címen szeptemberben nyílt tárlatával újabb szintet lépett a kizárólag magánpénzekből létrehozott és üzemeltett [Light Art Museum Budapest](#) (LAM). A budapesti Hold utca sokat látott vásárcsarnokában működő, [Magyarországot a kortárs művészet világtérképére felfestő](#) intézményben szeptember elejétől jövő nyárig megtekinthető kiállítás kurátorai – [Bencsik Barnabás](#) és Szalai Borbála – ugyanis nemcsak a magasabb esztétikai minőséget képviselő, ugyanakkor közönségmágnesként funkcionáló [immerzivitásra](#) törekedtek amikor összeválogatták a 2000 négyzetméteres teret megtöltő alkotásokat, hanem arra is, hogy lépést tartsanak a nemzetközi elittel.

Kísérletük olyannyira jól sikerült, hogy a londoni [Tate Gallery](#) Pesten vizitáló ítészeinek gratulációit bezsebelve, megszerezték a fényművészet úttörőinek két alapművét, miközben, mint azt Vida Szabolcs, a LAM művészeti igazgatója a Qubitnek elmondta, százezer eurós nagyságrendű investícióval egyedi, a Hold utcai kiállítótérre szabott alkotásokat kértek és kaptak a nemzetközi élgárda feltörekvő tagjaitól.

Látogatók a Light Art Museum Budapest (LAM) 2025 szeptemberében megnyílt tárlatán
Fotó: Qubit

Úttörők

A More Than Human fókuszában, a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan, a művészet és a tudomány metszéspontjában születő munkák állnak. Olyan művek, amelyek tudományos kutatásokon alapulnak, megvalósításukhoz pedig a legfrissebb technológiai megoldásokat használják az alkotók, mondja Vida. Szerinte a kiállított művek befogadásával „felfedezhetjük azokat az emberek, növények, állatok, gombák, sőt a geológiai folyamatok közötti bonyolult kapcsolatokat, amelyek túlmutatnak a biológia hagyományos határain, és magukban foglalják a mesterséges intelligenciát és a ember alkotta entitásokat is”.

Otto Piene 1966-ban készült installációja volt a kortárs képzőművészetben az egyik első olyan mű, amellyel felszámolta a hagyományos vetítési formák kereteit. A Nap szétterjedése címen elhíresült vetítés deklarált küldetése volt, hogy reményt adjon a nukleáris félelmek és hidegháborús feszültségek árnyékában élő világnak. A német ZERO csoport társalapítójaként Piene az akkori új technológiák alkalmazására törekedett. Bencsik szerint a Hold utcai csarnok tereiben muzeológiai hitelességgel rekonstruált mű „a kiterjesztett mozi irányzatának kulcsfontosságú alkotása, amely felszámolta a hagyományos vetítési formák kereteit. Míg az első változatban Kodak carousel diavetítőket használt, ma hat digitális projektor vetíti a képeket, de a vízió változatlan: immerzív fénykörnyezetet teremtve a pusztulást a szépséggel, az erőszakot a békével ellensúlyozni.

Otto Piene: A Nap szétterjedése (1966-1967) a LAM 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

Az immerzív vetítés történetének másik meghatározó, ma is élő úttörője az amerikai Anthony McCall, akinek klasszikus korai munkája a Kúpot rajzoló vonal című 1973-ban készült 16 milliméteres rövidfilm. A kurátori magyarázat szerint a korszakos alkotás azt a radikális kérdést tett fel, hogy mi lenne, ha vetítővászon nélkül is létezne film. McCall ennek megválaszolására egy 16-os vetítógép és egy színpadi ködgép segítségével láthatóvá tette a láthatatlan fénysugarat. A LAM installációjában egy animált vonal lassan, harminc

perc alatt kirajzol egy kört, a fénypalástból üreges kúpot hozva létre, amelyen a látogatók keresztülhaladhatnak.

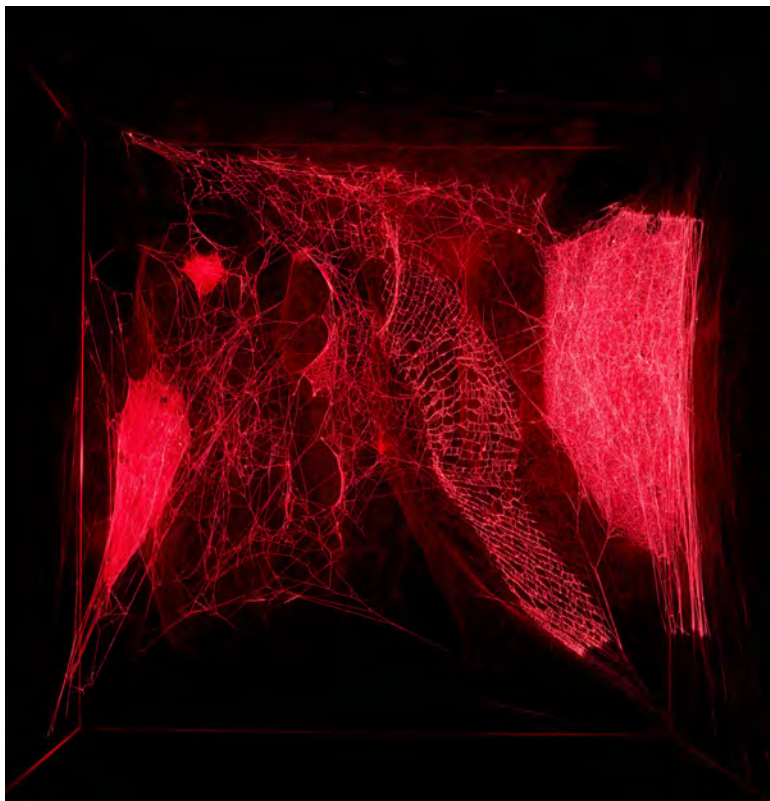
„McCall szándéka az volt, hogy dekonstruálja a mozit, eltávolítva a vásznat és passzív megfigyelőből aktív résztvevőkké alakítva a nézőket. A fénysugár szoborrá, a vetítés rajzzá válik. Húsz év szünet után McCall a 2000-es években tért vissza a művészethez, amikor a digitális technológia révén új lehetőségek nyíltak, amelyek lehetővé tették, hogy az egyszerű végtelenített filmekről kifinomult digitális animációkra álljon át. Ez az ikonikus mű továbbra is a kortárs immerzív művészet alpművét jelenti, visszaigazolván, hogy a leghatásosabb innovációk gyakran a művészet mibenlétét firtató legegyszerűbb kérdésekből erednek” – olvasható a kurátori magyarázatban.

Anthony McCall: Kúpot rajzoló vonal (1973) a LAM 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Qubit

Pókuniverzum

A kortárs ökológiai perspektíva kiemelkedő példája az építészetből, úrkutatásból, a tudományos-fantasztikus irodalomból, a biológiából és a geometriából is ihletet merítő Tomás Saraceno 2018-as Hogyan gabalyítsuk pókhálóba az univerzumot című munkája. Az argentin művész a trópusi keresztespókfélék családjába sorolt *Cyrtophora citricola* három egyedével és a csak Ausztráliában, Új-Guineában, Új-Kaledóniában, illetve Új-Zélandon honos *Nephila edulis* néven ismert rokonukkal szövetett hálót egy terráriumban. Ezek a pókfajok arról ismertek, hogy pókfonalaikkal kitöltik a rendelkezésre álló teret. Az installációban egy vörös lézer mozog, lassan pásztázza a sűrűn szövött pókháló szerkezetét.

Tomás Saraceno: Hogyan gabalyítsuk pókhálóba az univerzumot? (2018) a LAM 2025 szeptemberében megnyílt tárlatán
Fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

A mozgó lézersugár feltárja a háló architektonikus szerkezetnek tűnő, összetett struktúráját. Az egymásba fonódó komplex geometriai alakzatok így valóban olyanok, mint valami táguló, végtelen tájban lebegő egyedi galaxisok.

Laborvilág

A svájci Andrea Shin Ling – a 2025. évi Velencei Építészeti Biennálén debütált, a Living Room Collective-vel és a zürichi műegyetem, az ETH Digitális Építési Technológiák Tanszékével közös – Picoplantionics című installációjában a jelenleg ismert földi életet lehetővé tevő cianobaktériumok a főszereplők.

A svájci Andrea Shin Ling Picoplanktonics című installációja a Light Art Museum Budapest (LAM) 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Qubit

Az élő cianobaktérium-struktúrák olyanok, mint azok az ősi mikroorganizmus-telepek, amelyek két és fél milliárd évvel ezelőtt termelni kezdték a mai földi légkör oxigénjét. Shin Ling a zürichi ETH-n végzett kutatásai során kifejlesztett egy struktúraépítő platformot. A *Synechococcus* baktériumokból 3D-nyomtatott konstrukciók a légköri szén-dioxidot „fogyasztva” oxigént, valamint a szerkezetet megerősítő ásványi anyagokat termelnek. „Ahelyett, hogy erőforrásokat vonna ki a természetből, ez a munka a mikroszkopikus élőlényekkel mint aktív építőpartnerekkel működik együtt. A baktériumoknak folyamatosan fényre, nedvességre és megre van szükségük, ezért a kiállítás egész ideje alatt gondoskodni kell róluk” – olvasható a kurátori sorvezetőben.

Fotoszintetizáló cianobaktériumtenyészet közelről a svájci Andrea Shin Ling intallációjában a Light Art Museum Budapest (LAM) 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Qubit

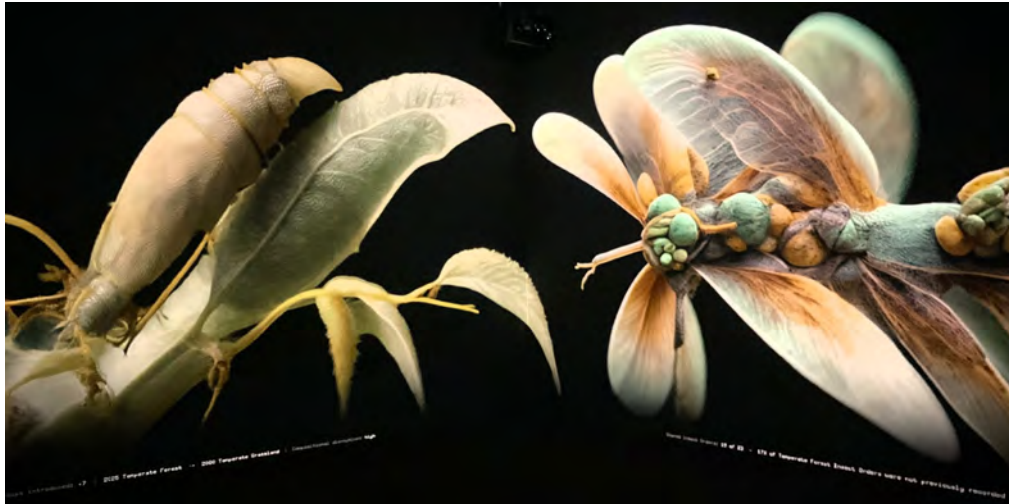
Rovarnövény-növényrovar evolúció

Vida Szabolcs szerint a biotechnológiai kutatásoknak, a neurotechnológiának vagy a lágy robotikának köszönhetően az élet laboratóriumban megkonstruálható technológiai kérdéssé vált. „A mindent átszövő komplex technikai rendszerek hatással vannak testünkre, viselkedésünkre, érzelmeinkre, és arra, hogy milyen módon lépünk interakcióba a környezetünkkel”. Az olasz fuse* gárdája hibrid együttműködéseket képzel el élőlények és mesterséges entitások között, kibővítve ezzel az „élet definícióját”.

fuse*: Mimikri (2025) a LAM 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

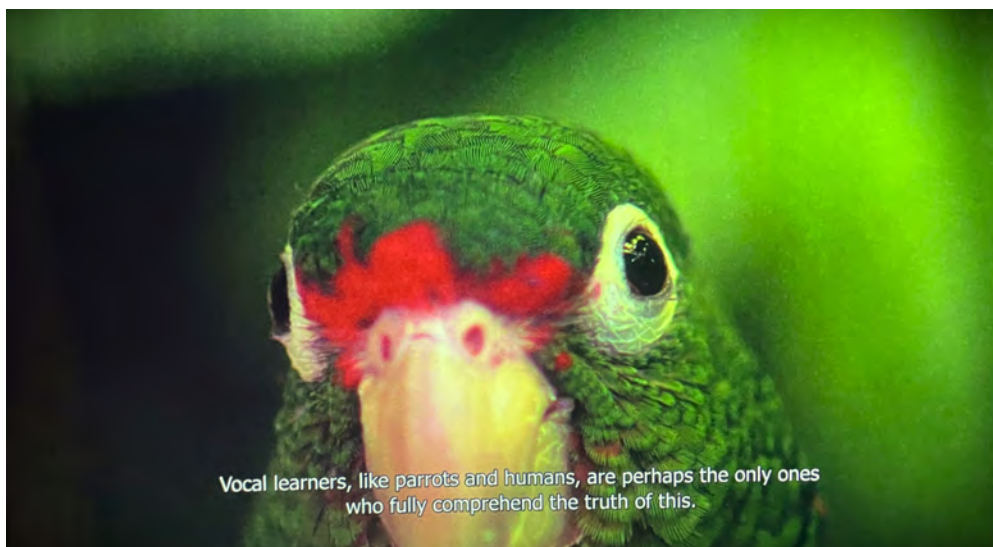
A kutatásalapú Mimikri című alkotás a rovarok és növények hibridizációjából létrejövő különös képzeletbeli fajok kialakulásának határait vizsgálja egy mesterséges intelligencia közreműködésével véghez vitt virtuális folyamat, a lehetséges természetes evolúciós pályák szimulációja segítségével. Ezekben a lényekben a természet túlélési stratégiái öltöhetnek testet, például az evolúciós mimikri. A több faj keresztezésének élő metaforái ezek, amelyek lehetővé teszik számunkra, hogy spekuláljunk és az együttélés valós mintázataiban gyökerező szörnyszülött létformákat alkossunk.

Részlet az olasz fuse* Mimikri című alkotásából a LAM 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Qubit

Papagáj- és majomtükrör

Jennifer Allora és Guillermo Calzadilla olyan veszélyeztetett Puerto Ricó-i papagájok panaszainak adnak hangot, amelyek az ember földön kívüli intelligencia utáni kutatásának árnyékában élnek. Ezzel megkérdőjelezzik, hogy miért fontos extragalaktikus üzenetek után vadászni, miközben figyelmen kívül hagyjuk a kihalás veszélyével szembenéző helyi fajokat.

Részlet Jennifer Allora és Guillermo Calzadilla 2014-es A nagy csend című munkájából a LAM 2025 szeptemberében nyílt tárlatán
Fotó: Qubit

„A 2014-es A nagy csend az antropocentrikus gondolkodásmódot megkérdőjelező videó egy, az Arecibo rádióteleszkóp közelében élő veszélyeztetett Puerto Ricó-i papagáj gondolatait hangosítja ki. Míg a tudósok földönkívüli intelligens létformák után kutatnak szerte az univerzumban, a papagáj narrátor felteszi a kérdést: »Miért nem minket akarnak meghallgatni?« A mű rámutat annak iróniájára, hogy miközben távoli lényekkel keressük a kommunikáció lehetőségét, figyelmen kívül hagyjuk az erdőirtás miatt a kihalás szélére került helyi fajokat. A bioszemiotikán alapuló videó azt sugallja, hogy az emberi megértésen túl is létezik intelligencia. A távcső és a papagáj nem passzív tárgyak, hanem a jelentésalkotás aktív részesei.”

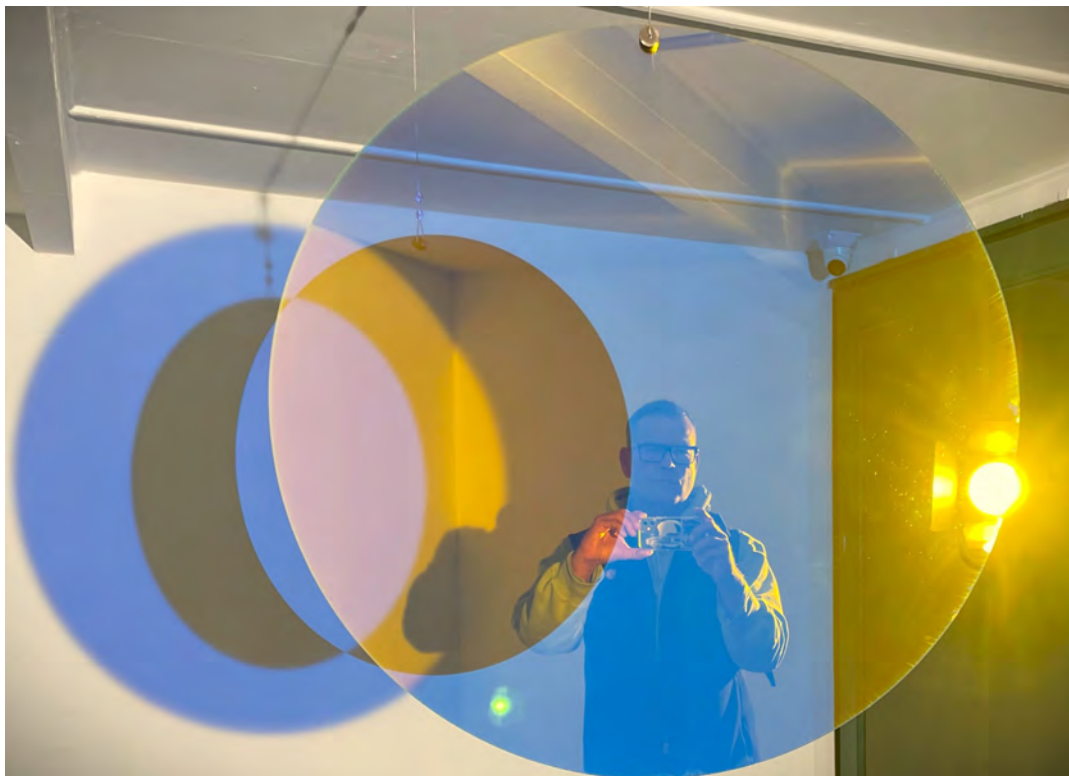
Erre a srófra jár Mat Collishaw AΩ című installációja is. Egy vitrinben elhelyezett űrhajós sisakjának plexijén kíváncsi csimpánzok tükröződnek. Legközelebbinek mondott rokonainak tükörképei mellett egy emberi koponya árnyképe is fel-felsejlik, a gyengébb idegzetű látogatók őszinte ijedelmére.

Mat Collishaw: AΩ (2016) a LAM 2025 szeptemberében nyílt kiállításán

Fotó: Bíró Dávid/Light Art Museum Budapest

A kurátori szándék szerint a mű egyszerre ünnepli és kérdőjelezi meg az ember felfedező vágyát, ahol minden nagy utazással együtt jár a visszatérés, de a végső eltűnés lehetősége is. A kortárs sztárnak számító izlandi-dán Ólafur Elíasson színes üvegkorongokból álló installációja klasszikusan sokat idézett munka, már amennyiben az észlelés folyamatát alakítja át: „felfedve, hogy a valóság megértése hogyan változik a mozgás és az érzéki tapasztalat révén”.

Ólafur Eliasson: Your welcome reflected (2003) a LAM 2025 szeptemberében nyílt kiállításán
Fotó: Qubit

Bencsik szerint

„a kiállított anyag az esztétikai és érzéki élmények mellett elgondolkodtató alternatívákat is kínál azzal a haszonelvű, antropocentrikus felfogással szemben, amely a rendszerváltás óta a kelet-európai társadalmak fejlődését is formálta, és amely ma – a klímaváltozás, a természeti környezet globális elszennyeződése és a biodiverzitás veszélyes mértékű csökkenése miatt – sürgős újragondolásra szorul”.